

ПЛАН ДІЙ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЧОРНОГО ЛЕЛЕКИ *CICONIA NIGRA* В УКРАЇНІ: ОЧІКУВАННЯ ТА РЕАЛІЇ

© ¹Бокотей А.А., ²Дзюбенко Н.В.

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, e-mail: bokotey.a@gmail.com;

² Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів, e-mail: ndzyubenko@gmail.com

<https://doi.org/10.34142/2708-5848.2023.25.2.03>

Проаналізовано результати впровадження першого з планів дій, який затверджений на державному рівні – Плану дій щодо збереження лелеки чорного *Ciconia nigra* в Україні, впродовж перших чотирьох років його виконання. Констатовано, що через низку об'єктивних і суб'єктивних факторів, план не виконаний у повному обсязі. Серед дев'яти пунктів Плану дій повністю виконаними можна вважати лише чотири: «Співпраця та координація природоохоронних заходів»; «Розведення в неволі, реабілітація, випуск у природу»; «Оптимізація гідрологічного режиму в місцях гніздування» і «Еколого освітні заходи», і це не найважливіші завдання для збереження виду. Частково виконані такі пункти як: «Штучні гніздівлі»; «Створення мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронних територій міжнародного значення»; «Створення охоронних зон в місцях гніздування» й «Організація моніторингу виду», майже не виконаний пункт «Оптимізація лісокористування в місцях гніздування». Отже найважливіші завдання, які повинні були відіграти вагому роль у збереженні виду, не виконані повністю.

Вклад у виконання Плану дій відповідальних організацій є дуже різним. Державний природознавчий музей НАН України, зоологічні парки та реабілітаційні центри для диких тварин успішно впоралися з завданнями, які перед ними стояли. Установи ПЗФ України розділилися у ставленні до завдань Плану дій: одні робили все можливе для охорони лелеки чорного, інші – обмежилися освітніми заходами. Єдина функція до якої звелася робота обласних державних адміністрацій – збір звітів з установ ПЗФ, НАН України і ВНЗ для зведення у єдиний звіт і відправлення у Міністерство. Такі ОДА як Закарпатська і Житомирська здебільшого навіть не щороку давали звіти, та й ті з безглуздими відписками про створення нових об'єктів ПЗФ, екомережі, без жодної прив'язки до чорного лелеки. Низка ОДА та державних підприємств лісової галузі практикують переписування одних і тих самих даних, з тими ж цифрами з року в рік, надсилають звіти про відсутність гніздування виду в межах області (за нашими даними лелеки там гніздяться). Чим ближче до завершення терміну виконання Плану дій, тим частіше не надходили звіти від різних ОДА.

Цілком очевидно є необхідність підготовки наступного Плану дій щодо збереження лелеки чорного *Ciconia nigra* в Україні, оновленого і скоригованого на підставі результатів і досвіду виконання першого.

Ключові слова: план дій, лелека чорний, Україна

ВСТУП

Плани дій зі збереження певних видів тварин у світовій практиці є основними державними й міжнародними документами, на підставі яких здійснюється охорона і відтворення рідкісних видів. Україна ратифікувала низку міжнародних договорів (Бернська, Боннська, Вашингтонська конвенції та ін.), в рамках яких зобов'язалася створювати і реалізувати плани дій зі збереження рідкісних видів.

Впродовж сучасної історії орнітологічних досліджень в Україні, заходів з охорони орнітофауни загалом і окремих видів зокрема, підготовані плани дій з охорони низки

видів (Action Plan ..., 2000; Tarasenko, 2013; Godovanets, 2020 та ін.). Не зважаючи на те що всі вони зроблені на високому фаховому рівні й на підставі ґрунтовних досліджень, жоден з них не був затверджений, як державний документ і залишився нереалізованим.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Системні дослідження лелеки чорного *Ciconia nigra* і практичні заходи з охорони виду в Україні впродовж останніх 14 років відбуваються в рамках проекту «Ciconia-Ukraine», який реалізують Державний природознавчий музей НАН України і Західно-українське орнітологічне товариство за фі-

Таблиця 1

План дій щодо збереження чорного лелеки *Ciconia nigra* в Україні

№ з/п	Заходи	Виконавець	Роки				
			2019	2020	2021	2022	2023
1	Організація моніторингу виду	Державний природознавчий музей НАН України (ДПМ), установи природно-заповідного фонду України (установи ПЗФ), державні підприємства лісової галузі (ДП ЛГ), обласні державні адміністрації (ОДА)	×	×	×	×	×
2	Еколого-освітні заходи	ДПМ, ОДА, установи ПЗФ	×	×	×	×	×
3	Створення охоронних зон в місцях гніздування	Установи ПЗФ та ДП ЛГ	×	×	×	×	×
4	Створення мережі територій та об'єктів ПЗФ	Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінекології), ДПМ, ОДА		×	×	×	×
5	Штучні гніздівлі	Установи ПЗФ та ДП ЛГ	×	×	×	×	×
6	Оптимізація лісокористування в місцях гніздування	Державне агентство лісових ресурсів, ДП ЛГ	×	×	×	×	×
7	Оптимізація гідрологічного режиму в місцях гніздування	Установи ПЗФ, ДП ЛГ	×	×	×	×	×
8	Розведення в неволі, реабілітація, випуск у природу	ДПМ, Зоологічні парки, реабілітаційні центри для диких тварин		×	×	×	×
9	Співпраця та координація природоохоронних заходів	ДПМ	×	×	×	×	×

нансової підтримки Фонду «Ciconia» (Ліхтенштейн). У 2019 р. на підставі цих досліджень і заходів, у співпраці з Міністерством екології та природних ресурсів України, розроблений План дій щодо збереження лелеки чорного в Україні. Це перший документ, який затверджений на державному рівні і рекомендований до впровадження відповідними наказами Міністерством екології та природних ресурсів України, Міністерством аграрної політики та продовольства України та Державним агентством лісового господарства України. У цьому ж році видана ілюстрована брошура в якій окрім самого плану дій наведена вся відома на той час інформація про чорного лелеку і заходи з його збереження (Bokotey et al., 2019).

Плани дій щодо збереження окремих видів є дієвим і широко визнаним інструментом охорони.

Для аналізу стану виконання Плану дій здійснений аналіз звітів, які що півроку

надсилали до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України департаменти екології обласних державних адміністрацій, обласних управлінь лісового та мисливського господарства і установи природно заповідного фонду України, на чий території гніздиться лелека чорний, за період з 2019 до першого півріччя 2022 років.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

План дій розрахований на п'ять років (2019-2023), складається з дев'яти пунктів, за виконання кожного з яких призначені відповідальні виконавці (установи) і складений щорічний графік їх виконання. Згідно з наказом Міністра екології та природних ресурсів України № 102 від 11.03.2019 р. виконавцями Плану дій визначені: Обласні державні адміністрації (ОДА), установи природно-заповідного фонду (установи ПЗФ) та державні підприємства лісової галузі (ДП ЛГ) у Закарпатській, Вінницькій, Волинській,

Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій та Чернігівській областях, зоологічні парки та реабілітаційні центри для диких тварин, а також Державний природознавчий музей НАН України (ДПМ), як розробник цього плану (табл.).

Також у Наказі зазначено: «Виконавцям Плану дій щодо збереження чорного лелеки (*Ciconia nigra* L.) в Україні надавати до Міністерства екології та природних ресурсів України що півроку до 10 числа місяця, наступного за звітним періодом, звіт про виконання цього Плану». За домовленістю з Міністерством, копії усіх піврічних звітів надходили до ДПМ, де підлягали аналізу та обробці.

Термін реалізації п'ятирічних заходів у рамках виконання плану дій у 2023 р. завершується, тому доцільно підвести попередні підсумки. Розглянемо виконання окремих пунктів у зворотному порядку в міру наростання їхньої важливості.

9. Співпраця та координація природоохоронних заходів (виконавець ДПМ). Впродовж п'яти років проведено 20 зустрічей та науково-практичних семінарів з працівниками лісової галузі та установ ПЗФ, обласних департаментів екології та Міністерства, студентів біологів у різних містах усієї країни. Видано накладом у 1000 примірників згадану вище брошуру, яку поширено серед усіх виконавців і зацікавлених сторін. Здійснювалася поточна координація всіх активностей згідно з Планом.

Вважаємо цей пункт повністю виконаним.

8. Розведення в неволі, реабілітація, випуск у природу (ДПМ, зоологічні парки, реабілітаційні центри для диких тварин). В Україні чорний лелека в неволі розмножується в Київському та Харківському зоопарках (Panchuk, Liaskivkyi, 2018). Ще до затвердження Плану дій у 2018 році завдяки співпраці Київського зоопарку та Галицького НПП успішно реалізований перший в світі експеримент з реінтродукції в природу трьох пташенят, що народилися в неволі (Panchuk et al., 2019). Про успішність про-

екту свідчить інформація від грецьких орнітологів, які сфотографували одне з пташенят на міграційному шляху через чотири місяці після його випуску на волю.

Впродовж реалізації Плану дій в реабілітаційних центрах Галицького НПП та «Вільні крила» успішно вилікувано і випущено в природу 4 чорних лелеки. Цей пункт теж вважаємо повністю виконаним.

7. Оптимізація гідрологічного режиму в місцях гніздування (установи ПЗФ та ДП ЛГ). Це не складний комплекс завдань, які виконуються в поточному режимі установами ПЗФ та підприємствами лісового господарства, якщо в цьому є необхідність.

І цей пункт можна вважати виконаним.

6. Оптимізація лісокористування в місцях гніздування (Державне агентство лісових ресурсів, ДП ЛГ). У цьому пункті йшлося про те, що Філії ДП «Ліси України» повинні перевести до категорії репрезентативних ділянок лісових екосистем (в яких не проводяться лісогосподарські роботи), ті лісові виділи, де розташовані гнізда чорних лелек. Підставою для цього мали слугувати їх власні дані про місця гніздування виду або результати наукових досліджень чорного лелеки, накопичені в рамках проекту «Ciconia-Ukraine».

Позитивних прикладів виконання цього пункту дуже мало. Наведемо роботу Філії «Колківське ЛГ» ДП «Ліси України» у Волинській області, працівники якого впродовж останніх років регулярно консультуються з науковцями і здійснюють охоронні заходи навколо гнізд лелеки чорного відповідно до вимог Плану дій і чинного законодавства.

То ж, цей пункт практично не виконаний.

5. Штучні гніздівлі (Установи ПЗФ та ДП ЛГ). Штучні гніздівлі доцільно встановлювати лише у місцях, де були заселені гнізда лелек, але з різних причин впали. Встановлювати платформи на свій розсуд, нема жодного сенсу, оскільки лелеки їх не заселяють (Bokotey et al., 2022). Хоча деякі установи ПЗФ роблять саме так, здебільшого, щоб мати чим прозвітувати.

Єдиний звіт із інформацією про встановлення платформи для лелеки чорного в ДП ЛГ, надійшов від ДП «Ужгородське ЛГ» у першому півріччі 2022 року. Навіть якщо вона була встановлена, то навряд, чи з цього буде користь для лелеки, бо у лісництві де її встановили гнізда нам показати не змогли, а встановлена платформа будь-де, як показує досвід, не заселяється птахами. Натомість коли ми просили встановити платформу у місці де лелека гніздився у цьому лісгоспі, ми неодноразово отримували відмову.

Цей пункт виконаний частково.

4. Створення мережі територій та об'єктів природно заповідного фонду, природоохоронних територій міжнародного значення (Мінекології, ДПМ, ОДА). Ми неодноразово надавали матеріали про гніздування чорного лелеки для підготовки документів на розширення територій об'єктів ПЗФ та смарагдової мережі України.

Пункт частково виконаний.

3. Створення охоронних зон в місцях гніздування (Установи ПЗФ та ДП ЛГ). З цим пунктом злий жарт зіграла нова редакція Санітарних правил в лісах України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016, № 756), продубльована в Наказі Міністерства екології природних ресурсів України від 29.12.2016 № 557 «Про додаткові заходи щодо збереження рідкісних та зникаючих видів тварин і рослин». У них зазначалося: «Забороняється проведення санітарно-оздоровчих заходів навколо місця гніздування ... чорного лелеки (радіусом 1000 м)». Окрім цього, у наказі не передбачена сезонність охоронної зони, тобто 314 га лісових масивів навколо гнізда вилучалися з господарської діяльності впродовж усього року.

Внаслідок такого законодавчого кроку працівники лісового господарства відмовилися співпрацювати з науковцями і показувати місця розташування гнізд лелеки чорного. Цим було майже повністю зведено нанівець можливість виконання цього пункту плану (Bokotey, 2019; Bokotey et al., 2021).

Слід сказати також, що ціла низка установ ПЗФ України, декларуючи, що їх-

ніх територіях гніздиться лелека чорний, впродовж п'яти років не змогли (чи не хотіли) показати гнізд. На наш погляд це неприйнятна ситуація, коли установа ПЗФ декларує у своїх документах і сторінках у соцмережах, що охороняє чорного лелеку, який гніздиться на її території, не знаючи де знаходиться гніздо.

Проте значна частина установ ПЗФ, які знають де є гнізда лелек, створили охоронні зони навколо них. Так само зони створені навколо гнізд у лісах ДП ЛГ, про які нам було відомо і які ми щороку контролюємо. Не обійшлося без браконьєрської діяльності у деяких лісництвах, коли гнізда лелек були скинуті, заради можливості проводити рубки (Bokotey et al., 2022).

Пункт виконаний частково.

2. Еколого освітні заходи (ДПМ, ОДА, установи ПЗФ). Цей пункт виконаний повністю. Проведено понад два десятки семінарів, круглих столів, зустрічей на різних рівнях і з різними аудиторіями. Щороку керівники проекту «Ciconia-Ukraine» дають понад десяток інтерв'ю для ЗМІ, про дослідження і охорону лелеки чорного в Україні. Більшість установ ПЗФ на сторінках у соцмережах розмістили інформацію про цей вид і проводили різні заходи присвячені лелеці чорному.

Пункт виконаний.

1. Організація моніторингу виду (ДПМ, установи ПЗФ, ДП ЛГ, ОДА). Цей пункт є чи не найважливішим для можливості досліджень і збереження виду.

Робоча група проекту «Ciconia-Ukraine» щороку докладає максимум зусиль для моніторингу відомих гнізд лелеки чорного в Україні. В цьому активно допомагають колеги орнітологи, орнітологи-аматори, місцеві мешканці і не байдужі працівники лісового господарства. За рік, впродовж останній п'яти років, обстежуємо від 70 до 120 гнізд по всій території гніздування виду в Україні. Проте цього вкрай недостатньо, бо гнізд з пташенятами з усіх обстежених лише від 25 до 42. Тобто, ми обстежуємо менше 10% гніздової популяції лелеки чорного. За активної підтримки керівництва ДП ЛГ цю цифру можна було б збільшити щонаймен-

ше втричі, і цього було б достатньо для повноцінної охорони виду.

Проте більшість ДП ЛГ відсторонилися від виконання Плану дій, через згадану вище нову редакцію Санітарних правил в лісах України, де охоронна зона навколо гнізда визначена у радіусі 1000 м. Усі наші візити до керівництва Філій ДП «Ліси України», з проханням показати місця гнідування чорного лелеки, закінчувалися на фразі «В нашому господарстві лелеки чорного немає» або «Ми не знаємо де є гнізда». Особливо це стосується Філій Карпатського регіону. Пункт частково виконаний.

ОБГОВОРЕННЯ

Наукові дослідження біології такого лісового виду як чорний лелека практично неможливо проводити без підтримки і сприяння з боку працівників лісового господарства. Самостійні пошуки гнізд є мало ефективними, коштовними і працесемкими, а у випадку Карпатського регіону практично неможливими. Тому всі дослідження лелеки чорного в рамках проекту «Ciconia-Ukraine» і виконання Плану дій побудовані на тісній співпраці науковців з працівниками лісового господарства.

Затверджена Кабінетом Міністрів України у 2016 р. нова редакція Санітарних правил в лісах України істотно підірвала довіру лісівників до науковців, і фактично унеможливила співпрацю з метою пошуку нових гнізд. Оскільки лелека чорний використовує одне гніздо, в середньому, лише впродовж кількох років, то число відомих нам гнізд щороку скорочується.

12 травня 2023 р. КМУ затвердив Постанову № 499 «Про порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах та Порядок створення охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/499-2023-%D0%BF#Text>). У цій постанові вже закріплена сезонність охоронної зони: в гніздовий період – 500 м навколо гнізда, в зимовий – 100 м. Маємо сподівання, що це полегшить подальшу співпрацю з лісівниками, проте, відновити довіру втрачену через некомпетентність від-

повідальних осіб вісім років тому, буде не просто і на це потрібно буде покласти чимало часу і сил.

Серед дев'яти пунктів Плану дій повністю виконаними можна вважати лише чотири: «Співпраця та координація природоохоронних заходів»; «Розведення в неволі, реабілітація, випуск у природу»; «Оптимізація гідрологічного режиму в місцях гніздування» і «Еколого освітні заходи», і це не найважливіші завдання для збереження виду. Частково виконані такі пункти як: «Штучні гніздівлі»; «Створення мережі територій та об'єктів природно заповідного фонду, природоохоронних територій міжнародного значення»; «Створення охоронних зон в місцях гніздування» і «Організація моніторингу виду». Саме це ті найважливіші завдання, які поряд з майже не виконаним пунктом «Оптимізація лісокористування в місцях гніздування», повинні були відіграти вагомую роль у збереженні виду.

Порівнюючи стан популяцій лелеки чорного в Україні в 2019 і в 2023 році, ми не бачимо істотних змін, які могли б вказувати на покращення стану зі збереженням цього виду. З одного боку чотири роки надто короткий термін, щоб говорити про наслідки охоронних заходів стосовно цього виду. Проте, успішність гніздування впродовж 14 років досліджень виду в Україні має чітку тенденцію до зниження.

Безперечно, істотну роль у зменшенні числа гніздових пар відіграло повномасштабне вторгнення росії в північно-східні області України – хоч і не найщільнішого місця гніздування чорного лелеки. Проте, на тимчасово окупованих територіях охоплених бойовими діями, гніздилося близько 20% української популяції. Також і посушливі погодні умови останніх років не були сприятливими для успішного гніздування виду.

Аналізуючи вклад у виконання Плану дій відповідальних організацій, слід зазначити, що Державний природознавчий музей НАН України взяв на себе координацію виконання Плану дій і успішно з нею впорався, незважаючи на низку несприятливих факторів, які стояли на цьому шляху. Так само успішно впоралися з завданнями,

які перед ними стояли у виконанні завдань Плану дій, зоологічні парки та реабілітаційні центри для диких тварин. Установи ПЗФ України розділилися у ставленні до завдань. Одні, такі як Рівненський природний заповідник (Ростислав Журавчак, Михайло Франчук), Шацький національний природний парк (Василь Матейчик, Ігор та Андрій Сидоруки), Галицький національний природний парк (Володимир Бучко), Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца» (Віталій Деркач, Михайло Химин), робили все можливе для охорони лелеки чорного, інші – обмежилися освітніми заходами.

Єдина функція до якої звелася робота обласних державних адміністрацій – збір звітів з установ ПЗФ, НАН України і ВНЗ для зведення у єдиний звіт і відправлення у Міністерство. А такі ОДА як Закарпатська і Житомирська навіть не щороку давали звіти, та й ті з безглуздими підписками про створення нових об'єктів ПЗФ, екомережі, без жодної прив'язки до чорного лелеки.

Низка ОДА та державних підприємств лісової галузі практикують переписування одних і тих самих даних, з тими ж цифрами з року в рік. Зокрема, Волинська ОДА декларувала спочатку 61, потім 72 відомих місця гніздування чорного лелеки, жодне з яких не співпадало з нашими даними. Коли ми перевірили три лісгоспи на наявність декларованих гнізд (в сумі їх мало бути 23), нам не змогли показати жодного. Після цього, звіти до Міністерства подавати перестали.

Сумська, Хмельницька та Чернівецька ОДА, на території яких гніздяться лелеки чорні, впродовж усього періоду надсилали звіти про відсутність гніздування виду в межах області.

Чим ближче до завершення терміну виконання Плану дій, тим частіше не надходили звіти від різних ОДА.

Усе це не сприяє якісному виконанню завдань Плану дій зі збереження чорного лелеки в Україні. Насамперед у Міністерстві повинна бути особа відповідальна за виконання планів дій, яка мала б контактувати з усіма виконавцями і координувати цю діяльність.

Цілком очевидною є необхідність підготовки наступного Плану дій щодо збереження лелеки чорного в Україні, оновленого і скоригованого на підставі результатів і досвіду виконання першого.

ПІДСУМОК

План дій щодо збереження лелеки чорного в Україні, перший з планів дій, який затверджений на державному рівні, сприяв покращенню ситуації з охороною виду в Україні та зменшенню впливу деяких негативних факторів. Однак, через низку об'єктивних і суб'єктивних факторів, план не виконаний у повному обсязі.

Підірвана довіра лісівників до науковців новою редакцією Санітарних правил в лісах України, фактично унеможливила повноцінну співпрацю з метою пошуку нових гнізд. Нова постанова КМУ № 499, від 12 травня 2023 р. «Про порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах та Порядок створення охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України», відновила пропоновані нами сезонність охоронної зони і її розміри (в гніздовий період – 500 м навколо гнізда, в зимовий – 100 м). Це повинно полегшити подальшу співпрацю з лісівниками, проте, відновити довіру буде не просто і на це потрібно буде покласти чимало часу і сил.

Серед дев'яти пунктів Плану дій повністю виконаними можна вважати лише чотири: «Співпраця та координація природоохоронних заходів»; «Розведення в неволі, реабілітація, випуск у природу»; «Оптимізація гідрологічного режиму в місцях гніздування» і «Еколого освітні заходи», і це не найважливіші завдання для збереження виду. Частково виконані такі пункти як: «Штучні гніздівлі»; «Створення мережі територій та об'єктів природно заповідного фонду, природоохоронних територій міжнародного значення»; «Створення охоронних зон в місцях гніздування» і «Організація моніторингу виду», майже не виконаний пункт «Оптимізація лісокористування в місцях гніздування». Отже найважливіші завдання, які повинні були відіграти вагому роль у збереженні виду, не виконані повністю.

Вклад у виконання Плану дій відповідальних організацій є дуже різним. Державний природознавчий музей НАН України, зоологічні парки та реабілітаційні центри для диких тварин, успішно впоралися з завданнями, які перед ними стояли. Установи ПЗФ України розділилися у ставленні до завдань Плану дій: одні робили все можливе для охорони лелеки чорного, інші – обмежилися освітніми заходами.

Єдина функція до якої звелася робота обласних державних адміністрацій – збір звітів з установ пзф, НАН України і ВНЗ для зведення у єдиний звіт і відправлення у Міністерство. А такі ОДА як Закарпатська і Житомирська навіть не щороку давали звіти, та й ті з безглуздими відписками

про створення нових об'єктів ПЗФ, екомережі, без жодної прив'язки до чорного лелеки. Низка ОДА та державних підприємств лісової галузі практикують переписування одних і тих самих даних, з тими ж цифрами з року в рік, надсилають звіти про відсутність гніздування виду в межах області (за нашими даними лелеки там гніздяться). Чим ближче до завершення терміну виконання Плану дій, тим частіше не надходили звіти від різних ОДА.

Цілком очевидно є необхідність підготовки наступного Плану дій щодо збереження лелеки чорного в Україні, оновленого і скоригованого на підставі результатів і досвіду виконання першого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bokotey A.A. (2019) An approach to determine the size of the protected zone around the Black Stork *Ciconia nigra* (L.) nests. *Scientific Bulletin of UNFU*. 29 (2): 31-34. [in Ukrainian].
2. Bokotey A.A., Dzyubenko N.V., Drapliuk A.M. (2019) Action plan for protection of Black Stork (*Ciconia nigra* L.) in Ukraine. Lviv-Kyiv: 30. [in Ukrainian].
3. Bokotey A., Franchuk M., Dzyubenko N., Mateychuk V. (2022) Reasons for the nest losses of the Black Stork *Ciconia nigra* in the Western Polissia of Ukraine. State and biodiversity of the ecosystems of the Shatskyi National Nature Park and other protected areas. Lviv: 17-20. [in Ukrainian].
4. Godovanets B. Y. (2020) Action plan for protection of Eurasian Pygmy Owl (*Glaucidium passerinum*) in the Carpathian Biosphere Reserve. Monitoring and protection of Ukraine biodiversity. Animals. Kyiv-Chernivtsi: 49-52. [in Ukrainian].
5. National action plans for the conservation of globally threatened species. (2000) Ed. O.Yu. Mykytyuk. Kyiv: 205. [in Ukrainian].
6. Tarasenko M.O. (2013) Action plan for conservation of the Great Grey Shrike *Lanius excubitor* population in Ukraine. Troglodytes. Proceedings of WUOS. 4: 39-45. [in Ukrainian].
7. Bokotey A.A., Dziubenko N.V., Strus. I.M. (2021) What is wrong with the protection zone of a 1 km radius around Black Stork *Ciconia nigra* nests? SIS Conservation 3: 44-49.
8. Panchuk O., Liaskivskiy V. (2018) Breeding of Black Stork (*Ciconia nigra*) in Kyiv ZOO. IEOC_2018. VI. International Eurasian Ornithology Congress, 23-27 April 2018, Heidelberg. P.47.
9. Panchuk O., Buchko V., Liaskovskii V. (2019) The first success of reintroduction in the wild of the Black Storks born in captivity in Ukraine. Bird Numbers 2019: counting birds counts. Book of Abstracts of the 21st Conference of the European Bird Census Council. University of Évora, Évora. P.163

UDC 598.244.2:502.7(477)

ACTION PLAN FOR BLACK STORK *CICONIA NIGRA* CONSERVATION IN UKRAINE: EXPECTATIONS AND REALITIES

Bokotey A.A., Dzyubenko N.V.

The article is devoted to the analysis of the results of the implementation of the first of the Action Plans for the protection of specific species, which was adopted by the state level – the Action Plan for Black Stork *Ciconia nigra* (L.)

Conservation in Ukraine (2019-2023). It was established that due to several objective and subjective factors, the plan was not fully implemented. Among the nine points of the Action Plan, only four can be considered as fully implemented: «Cooperation and coordination of environmental protection measures»; «Breeding in captivity, rehabilitation, release into the wild»; «Optimization of the hydrological regime in nesting sites» and «Environmental educational activities», but these tasks are not the most important for the Black Stork protection. The following tasks: «Artificial nesting platforms»; «Creation of a network of territories, objects of the nature reserve fund and nature conservation territories of international importance»; «Creation of protective zones for nests» and «Organization of Black Stork monitoring» have been partially completed. The task «Optimization of forest use in nesting places» has almost not been fulfilled. Thus, the tasks that should have played a leading role in the Black Stork protection have not been fully completed.

Various authorities and scientific institutions were responsible for the implementation of the Action Plan and their contribution was very different. The State Museum of Natural History Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine, zoological parks, and rehabilitation centers for wild animals successfully coped with the tasks that stood before them. Institutions of the Nature Reserve Fund of Ukraine were divided in their attitude to the tasks of the Action Plan: some did the best to protect the Black Stork, others limited themselves to educational measures and did not carry out any practical protection measures.

The activities of State Regional Administrations within the framework of the Action Plan were limited exclusively to collecting reports from other responsible institutions and organizations, preparing a report based on them, and sending it to the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. Such State Regional Administrations as Zakarpattia and Zhytomyr did not submit reports every year, but those reports that came to the ministry contained formal information about the creation of new natural protection areas without any reference to the Black Stork. Several State Regional Administrations and state enterprises of the forestry industry used to rewrite the same reports from year to year, or sent unreliable data, which indicates a lack of real monitoring and avoidance of the implementation of the Action Plan tasks. The closer to the end of the Action Plan implementation period, the more often the responsible organizations evaded the tasks that were in their sphere of responsibility, which indicates the lack of control over the implementation of the Action Plan by the Ministry of Environmental Protection.

Based on all of the above, it is quite obvious that there is a need to prepare the next Action Plan for black stork conservation in Ukraine. It should be updated and adjusted based on the results and experience of the first action plan and strengthen the role of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine in the control of its execution.

Key words: *Management Action Plan, Black Stork, Ukraine.*